

PLAN VAN AANPAK

INVOEREN VAN EEN ASSOCIATE DEGREE-PROGRAMMA OP INITIATIEF VAN HET MBO

(met ook interessante informatie voor het hbo)

Februari 2015

**Landelijk Netwerk Ad
Leido**

Het belang van de Ad

De tweejarige opleiding die de graad Associate degree (Ad) oplevert binnen het hoger beroeps- onderwijs, is voor veel mbo-studenten een interessante optie bij het doorstuderen naar het hoger beroeps- onderwijs. Ze hebben reeds met hun diploma op mbo-niveau 4 een startbewijs voor de arbeidsmarkt, maar er kunnen allerlei redenen zijn om een diploma op een hoger niveau te behalen. Dat kan direct na het afronden van het mbo zijn of pas een of meerdere jaren daarna waarin wat anders is gedaan, bijvoorbeeld het op zoek zijn naar een passende baan.

Daarnaast is de Ad zeker van belang voor de groep die met een mbo-diploma aan het werk zijn gegaan en na een aantal jaren tot de ontdekking komen dat de vooruitzichten op een baan op een hoger niveau goed zijn en een geschikte functie binnen handbereik is.

Beide groepen zijn eigenlijk in meer of mindere mate 'in het zicht van een mbo-instelling': degenen die direct afstuderen en een goede keuze moeten maken (Ad of Bachelor) alsmede de alumni die tot de ontdekking komen dat doorstuderen een passende optie is. In beide gevallen kan dit aanleiding zijn voor een of meer mbo-instellingen om in een regio het voortouw te nemen bij het ontwikkelen van een Associate degree.

Een andere belangrijke aanleiding is uiteraard de arbeidsmarkt. Er kan in de regio behoefte zijn aan specifiek opgeleide medewerkers waarbij het volgen van een (nog te ontwikkelen) Ad uitkomst kan bieden. Het mbo kan deze ontwikkeling constateren en er iets mee gaan doen.

Met het oog op deze situaties is deze handreiking voor het mbo beschikbaar, met aanzetten voor de vormgeving van de samenwerking met een hogeschool, als de formele rechtspersoon die de Ad moet aanvragen en in de markt zetten. Er zijn voldoende constructies mogelijk waarbij mbo-instellingen een rol spelen, om de Ad goed te kunnen vormgeven en af te stemmen op de juiste doelgroepen. Zij kunnen als 'aanjager' dienen bij de aanvraag van een nieuwe Ad.

Daarom dit stuk voor het mbo, om daarin inzicht te geven.

Inhoud

Een samenvatting vooraf	3
1 Inleiding	4
2 Maken van een keuze voor de samenwerkingsvorm	4
3 Geen vrijblijvendheid bij het ontwikkelen van een Ad	5
4 Aandachtspunten	5
5 Afweging maken op basis van studentstromen	6
6 Betrokken organisaties bij een aanvraag	6
7 De tijd nemen...	7
8 MBO eerst aan zet...	7
9 Betrokkenheid hogeschool: meedoen als...	9
10 MBO gaat aan de slag – hbo in de regio wacht verder af...	9
11 MBO gaat aan de slag – gericht op samenwerking met hbo buiten de regio	10
12 Aan de slag	11
Bijlage 1 Mogelijkheden samenwerking mbo-hbo (op basis van regelingen)	
Bijlage 2 Format B	
Bijlage 3 Mogelijk tijdpad	
Bijlage 4 Delen uit handreiking aan branches	
Bijlage 5 Praktische informatie	

Een samenvatting vooraf

Uw mbo-instelling heeft het voornemen om nadrukkelijk betrokken te zijn bij de verdere invoering van Associate-degree-programma's en is bereid om mee te werken aan het ontwikkelen en invoeren van een Ad die voor uw mbo-deelnemers van belang is... In zo'n geval biedt dit document een aantal handreikingen. Overigens, ook als u vanuit het mbo op een andere wijze met de Ad bezig bent of wilt zijn, kan het interessant zijn om te zien wat er speelt bij een aanvraag.

Aangezien het zo is dat de hogeschool formeel gezien het Ad-dossier voor een beoordeling dient in te leveren bij de daarvoor in het leven geroepen organisaties, komen alle ontwikkeltrajecten uiteindelijk in een fase terecht dat mbo en hbo gezamenlijk gaan optrekken – ook al neemt het mbo het voortouw. Daarom start dit document met een soort samenvattend overzicht van wat er zoal komt kijken bij het proces dat dient te worden doorlopen. Vervolgens kunt u verderop in dit document meer gedetailleerde handreikingen en suggesties aantreffen.

Overigens bevat bijlage 3 een handig schema met de stappen die kunnen worden gezet binnen het ontwikkelproces, om snel te zien wat er dient te gebeuren.

Tijdlijn

Als op een gegeven moment sprake is van een koppel mbo-hbo (kan ook met meerdere mbo-instellingen zijn) dat zich als 'eenheid' hard gaat maken voor het opstellen van een aanvraagdossier, moeten de betrokkenen zich realiseren dat de instellingen voor een behoorlijke tijd 'aan elkaar vastzitten'. We geven hier een compacte 'tijdlijn':

- Opstarten van het proces met elkaar: 2 maanden
- Opstellen van het aanvraagdossier (inclusief onderzoeken): 6 tot 10 maanden
- Beoordeling CDHO en OCW: 2 maanden (kan 4 maanden zijn als de hogeschool van buiten de regio komt en er sprake is van de inrichting van een nevenvestiging)
- Beoordeling NVAO: 6 maanden
- Werving, intake en inschrijving voor de Ad: 4 maanden (uitgaande van een inschrijving voor 1 mei, voorafgaande aan de start van het studiejaar).

De meest uitgebreide versie zoals in dit document het ontwikkel- en aanvraagproces wordt beschreven, vraagt 28 maanden - dus ruim 2 jaar. De meest voorkomende situatie vergt 20 maanden, ruim anderhalf jaar. Daarbij dient niet uit het oog worden verloren dat de formele beoordelingsperiodes en de start van de Ad niet direct door de instellingen zijn te beïnvloeden, en 12 maanden, dus een jaar, kosten. Kortom, een Ad is niet van de ene op de andere dag in te voeren. Dat pleit eigenlijk voor het periodiek meenemen van de ontwikkelingen rond de Ad in regionale besprekingen, niet alleen op strategisch niveau maar vooral op de 'werkvloer'.

Randvoorwaarden

Hier wordt ter aanbeveling een korte lijst met een aantal 'randvoorwaarden' gegeven, vanaf het moment dat samen wordt opgetrokken:

- De basis voor de samenwerking is een convenant, ondertekend door de CvB's van alle partijen, vooral daarvoor 'op maat gesneden' - al zijn er uiteraard altijd elementen die in alle situaties aandacht dienen te krijgen;
- Er is een projectgroep nodig met vertegenwoordigers van alle partijen, daarvoor vrijgemaakt, met een passend werkbudget;
- Er is sprake van een projectleiding van drie mensen (als aanbeveling) met de projectmanager vanuit het hbo en verder leden vanuit het mbo en hbo;
- Er is een document aanwezig waarin de afspraken over de ruimte die de betrokkenen willen gebruiken voor de Ad, zijn vastgelegd (de spelregels, de vorm van het aanbod, wie wat kan doen, het inhuren van deskundigen van buitenaf in voorkomend geval, enz.);
- Er wordt gewerkt met een stuk waarin de hoofdlijnen van het plan van aanpak, met tijdpad, met een aantal momenten waarop tussenrapportages worden opgeleverd, steeds formeel goed te keuren door de betrokken besturen, met een handtekening onder de gemaakte afspraken en de volgende te zetten stappen;
- Aanvullend hierop is er een document waarin is vastgelegd hoe met andere partijen wordt gecommuniceerd, en welke speelruimte daarbij is voor de projectmanager.

1 Inleiding

Dit document dient te worden gezien als een handreiking aan mbo-instellingen die het voortouw willen nemen bij het (verder) ontwikkelen van een Associate degree-programma (Ad). In principe is het aan een hogeschool om de markt voor Ad's in de regio of landelijk als zodanig te verkennen en te analyseren dat ze hiervoor het initiatief kunnen en willen nemen. Maar sommige ontwikkelingen blijven in bepaalde gevallen buiten de scope van een hogeschool, zeker voor specifieke Ad's die (op termijn) geschikt zijn voor mbo'ers die binnen afzienbare tijd een opleiding op niveau 4 gaan afronden en waarvoor er functies op Ad-niveau blijken te zijn.

Het mbo kan in overleg met het hbo deze ontwikkelingen zichtbaar maken, om vervolgens gezamenlijk te bezien of en hoe een Ad daarop aansluit. Dat kan tevens leiden tot het maken van afspraken over het samen optrekken bij het ontwikkelen en vormgeven van het Ad-programma.

Redenen voor het als mbo betrokken willen zijn bij het ontwikkelen van een Ad?

Redenen voor een mbo-instelling voor het zoeken naar mogelijkheden voor samenwerking met een hogeschool rond een Ad, kunnen zijn:

- merken dat mbo'ers voor een baan toch meer scholing nodig hebben dan een diploma op niveau 4
- constateren dat er meer kansen op de arbeidsmarkt zijn voor mensen met een Ad
- als mbo-instelling worden benaderd door bedrijven met de vraag of oud-mbo'ers naast het werk ook een erkend diploma op een hoger niveau kunnen behalen
- zien dat mbo'ers die volgens de instelling meer dan het mbo kunnen, toch uitvallen in de Bachelor en vervolgens tot de ontdekking te komen dat een Ad – als deze waarde heeft voor de arbeidsmarkt – een betere optie is (en uitval kan voorkomen)
- er zijn werkgevers die veel mbo'ers in dienst nemen, maar die graag willen uitbreiden en daarvoor vooral naar hoger opgeleiden vragen
- veranderingen constateren op de arbeidsmarkt die om het opscholen van mbo'ers vraagt, bijvoorbeeld in de zorg.

Anders gezegd, het mbo kijkt op z'n eigen wijze en met gebruikmaking van de daarbij behorende kanalen naar de regionale arbeidsmarkt. Daarbij gaat het de behoefte op termijn aan mbo-4-afgestudeerden en hoger opgeleiden voor het invullen van vacatures.

Een 'meedenkende' handreiking vanuit het mbo aan het hbo is daarbij op z'n plaats, passend in de regionale samenwerking die in het verleden is opgebouwd rond de doorstroom naar de Bachelor (wat veel studenten nog gewoon zien als 'een hbo-studie gaan doen'). Het kan daarmee een verrijking van het samenspel zijn, met winst voor alle partijen – en vooral voor de student die een diploma in het hbo wil behalen.

2 Maken van een keuze voor de samenwerkingsvorm

De overheid heeft vanaf de invoering van de Ad aangegeven dat het mbo een belangrijk deel van de instroom kan leveren en dat ook zal blijven doen. Dat heeft onder meer te maken met het karakter van het programma dat is afgestemd op het werkveld (arbeidsmarktrelevantie).

Daarom zijn er op basis van de wetgeving voor het hoger onderwijs twee belangrijke opties als het gaat om het betrekken van het mbo bij de Ad als partner, in samenspraak met de hogeschool:

- De hogeschool is als eigenaar van de Ad volledig verantwoordelijk voor alle aspecten van de Ad-verzorging, maar maakt op basis van een convenant gerichte afspraken met de toeleverende mbo-instellingen over de bijdragen die kunnen worden geleverd.

De Rotterdam Academy is hiervan een voorbeeld, als het gaat om de algemene aanpak (zie: <http://www.hogeschoolrotterdam.nl/opleidingen?level=associate>).

We noemen dit format A;

- De hogeschool en een (of meer) mbo-instellingen tekenen een formele samenwerkingsovereenkomst, conform hetgeen in de wet- en regelgeving daarover staat vermeld. Met zo'n document ligt vast dat het mbo een nadrukkelijke invloed heeft op de verzorging van de Ad's die onder deze overeenkomst vallen. Een deel van het Ad-programma mag daarbij op de mbo-locatie (ook buiten de vestigingsplaats van de hogeschool) worden gegeven – hetgeen in de praktijk inhoudt dat het gaat om het eerste leerjaar. We noemen dit format B.

Overweging format A of B voor de samenwerking

In dit document zullen we dit in het achterhoofd houden, al dient op voorhand te worden gemeld dat uit de pilots blijkt dat format B op basis van de formele wetgeving een lastig te realiseren inzet van alle partijen vraagt, vooral vanwege de dynamiek binnen het onderwijs aan beide kanten. In de praktijk vragen veel van de zaken in de overeenkomst om een dusdanige afstemming op elkaars mogelijkheden en 'bewegingsruimte' dat het waarschijnlijk beter is – maar dat moet in de komende jaren gaan blijken – om uit te gaan van format A en op basis daarvan vast te leggen wat ook echt realiseerbaar is. Een dergelijk soort 'contract' kan elk jaar worden herijkt met de nodige aanpassingen als gevolg.

In bijlage 1 worden genoemde opties verder uitgewerkt naar samenwerkingsvormen zoals deze mogelijk zijn op basis van de wet- en regelgeving. In het overleg tussen mbo en hbo over het ontwikkelen van een Ad dienen deze mogelijkheden te worden besproken, om de meest optimale keuze te kunnen maken.

In bijlage 2 wordt ingegaan op de kaders voor format B en de daarbij behorende samenwerkingsovereenkomst.

3 Geen vrijblijvendheid bij het samen ontwikkelen van een Ad

Het initiatief voor het ontwikkelen van een Ad kan zonder meer bij een mbo-instelling (of een consortium van instellingen) liggen. Maar de gehele formele aanvraag ligt in handen van de hogeschool (en daarbij wordt in het geval van format B wel een aantal zaken 'gedeeld' maar ook dan blijft de hogeschool voor de volle honderd procent verantwoordelijk).

Daarom is de aanbeveling aan de mbo-instelling die (in voorkomend geval namens een consortium) de leiding neemt, om vanaf de eerste fase bij de 'piketpalen' in het plan van aanpak te zorgen voor een commitment van beide kanten. Op een gegeven moment wordt als mbo en hbo samen opgetrokken, met een taakverdeling voor wie wat doet, maar een volgende stap kan alleen maar worden gezet als alle verantwoordelijke partijen daarmee formeel akkoord gaan.

4 Aandachtspunten

Hier een aantal zaken die bij de samenwerking mbo-hbo wellicht aandacht verdienen, zeker gezien de komende ontwikkelingen rond de beroepskolom, dus niet specifiek voor de Ad van belang zijn maar die toch invloed hierop kunnen hebben.

- Vanaf 2016 worden over de volle breedte van het mbo keuzedelen ingevoerd. Deze delen vallen onder het examen, maar de resultaten ervoor tellen niet mee voor het slagen of zakken. Er komen keuzedelen die voorbereiden op het hbo (KVH's) die ook zijn te gebruiken voor de doorstroom naar de Ad.
- Het bedrijfsleven wil graag duale Ad's. Er kan derhalve worden bezien in hoeverre het regionale bedrijfsleven bereid is mee te doen met de ontwikkeling van de Ad, in een werkend-leren vorm, mede gelet op de arbeidsmarktrelevantie. Hierbij nog wel de opmerking dat de duale vormgeving in het hbo op een andere leest is geschoeid dat de BBL-route in het mbo. Als er als mbo en hbo wordt gekozen voor deze doorstroom-route, zal de afstemming op dit punt zeker nadere aandacht vragen.
- Een student die de Ad afrondt, moet daarna kunnen doorstromen naar een traject dat leidt tot de Bachelorgraad. Dat wil zeggen dat er bij de beoogde samenwerking eigenlijk twee scha-

kels in de gaten moeten worden gehouden, ook op termijn: mbo-Ad en Ad-Bachelor. Het kan zijn dat er met drie teams moet worden gewerkt (mbo – Ad – Bachelor) die deze verbindingen maken en borgen zodat 'de schakels wel aan elkaar blijven zitten'.

5 Afweging maken op basis van studentenstromen

Het in gang zetten van een procedure om te komen tot een Ad kost veel tijd en energie (zie onder andere de planning in bijlage 3). Daarom moet de mbo-instelling die het initiatief wil nemen, voor zichzelf goed in beeld hebben wat de eigen rol kan zijn als de Ad eenmaal is toegekend. Zeker als wordt ingezet op een vormgeving met inzet van format B, dus met het eerste jaar op de mbo-locatie, moet helder zijn dat de studenten hierbij gebaat zijn.

Nog anders gezegd: zullen degenen die net hun mbo-4 hebben behaald, eigenlijk niet zo snel als maar mogelijk is op de hogeschoollocatie aan de studie willen – zeker als die in een grote gemeente is te vinden? Maar er zijn zeker regio's waarin mbo en hbo zodanig verspreid aanwezig zijn dat mbo'ers best in hun eigen omgeving het eerste Ad-jaar willen volgen, om 'de kat uit de boom te kijken', en dan pas over te stappen.

De mbo-instelling moet derhalve de studentenstromen goed in beeld hebben, ook al omdat in de aanvraag hierover informatie wordt vereist. Zeker als er meerdere mbo-instellingen bij dit initiatief zijn betrokken, verdeeld over een regio, en ze willen allemaal op een of andere wijze iets met een Ad doen, is dat aan te raden. Zo is duidelijk dat de meerwaarde van nog een tijdje studeren op een mbo-locatie haarscherp dient te worden aangetoond, voor de student maar ook voor de hogeschool omdat deze er toch een soort 'nevenvestiging' bij krijgt met alle eisen van dien die aan de faciliteiten worden gesteld.

Er kan dan ook altijd nog worden gekeken naar een scenario waarbij alleen bepaalde onderdelen van het eerste jaar op de mbo-locatie worden gedaan (bijvoorbeeld vanwege de aanwezigheid van specifieke faciliteiten). Of er wordt onder format A een gericht contract afgesloten over wat nog handig is om op de mbo-locatie aan te bieden. Dus, maatwerk...

Maar ook van de hogeschool mag worden gevraagd de stromen met aankomende studenten in beeld te brengen. Er gaan niet alleen mbo'ers naar een Ad, ook havisten doen dat (steeds meer voor bepaalde programma's). Die willen waarschijnlijk meteen naar de hogeschoollocatie. Als de instroom relatief klein is, heeft het opdelen van de instroom op deze wijze geen zin en geen financieel nut.

6 Betrokken organisaties bij een aanvraag Ad

Er komen diverse partijen aan te pas bij het aanvragen van een nieuwe Ad (ook als het gaat om een bestaande Ad die elders kan worden aangeboden).

CDHO

De Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO) velst als onafhankelijke organisatie een eerste oordeel over de aanvraag van een bekostigde hogeschool, namelijk of er wel plaats is in ons land voor deze nieuwe Ad dan wel een extra Ad naast het bestaande aanbod. Een positief advies houdt in dat de overheid kan overgaan tot het financieren ervan. De CDHO beschikt over behoorlijk veel informatie en gegevens betreffende de arbeidsmarkt en vraagt ook diverse werkveldpartijen om een oordeel. Daarom wordt een advies in het algemeen pas zes tot acht weken na het indienen van het dossier uitgebracht – en soms kan het ook meer tijd vragen (zie hiervoor: www.cdho.nl).

OCW / EZ

De CDHO brengt het advies aan de overheid uit. Daar wordt ook nog eens gekeken naar de aanvraag, vooral naar formele zaken, waarna de minister een besluit neemt. Het gezamenlijke CHDO-OCW/EZ-traject vraagt in principe twee maanden.

NVAO

Pas hierna kan de NVAO aan de slag met de aanvraag om de kwaliteit ervan onder de loep te nemen aan de hand van een kader met allerlei aspecten. In het geval van format B neemt de NVAO (het panel) ook de tijd om langs te gaan bij de mbo-instelling om met eigen ogen te zien waar les wordt gegeven en welke docenten daarbij zullen worden betrokken.

Het NVAO-proces neemt zo'n zes maanden in beslag.

7 De tijd nemen...

Het beoordelen van het aanvraagdossier door de CDHO en na goedkeuring vervolgens door de NVAO kost dus in principe acht maanden: twee maanden voor de CDHO en OCW/EZ en zes voor de NVAO. Maar er zijn meer zaken te noemen als het gaat om de te investeren tijd.

Aanmelding en voorbereiding studenten

Bekostigde hogescholen zijn ruim voor 1 mei, voorafgaand aan de start van het studiejaar, met de werving van voltijdse en duale studenten bezig. Dit heeft te maken met het feit dat de overheid de aanmelding voor die datum stimuleert in verband met de oriëntatie van nieuwe studenten op hun studie.

Voor deeltijdse studenten zal de aanmelding in het algemeen later kunnen gebeuren, gelet op het vaak moeten combineren van de studie met het werk, met alle gevolgen van dien voor de planning. Maar ook dan is een vroege inschrijving handig.

Opstellen aanvraagdossier

De ervaring leert dat het opstellen van een aanvraagdossier voor een nieuwe Ad van nul af aan minimaal acht maanden tot een jaar in beslag neemt. Uiteraard kan een hogeschool al wat algemene zaken op de plank hebben liggen en is een mbo-instelling wellicht in staat aanvullende gegevens aan te leveren, maar de zorgvuldigheid bij het gebruik van de kaders vraagt gewoon veel tijd om tot de juiste onderbouwing te komen.

Het totale proces

Het proces vanaf het allereerste idee tot de daadwerkelijke start met een Ad per 1 september van een bepaald jaar vraagt dus in het algemeen al gauw 20 maanden: 8 tot 12 maanden ontwikkelen + 8 maanden voor de beoordeling door CDHO/OCW/EZ en NVAO + 4 maanden tussen 1 mei en 1 september, de periode voorafgaande aan de start van de studie.

Bij private hogescholen

Aangezien private hogescholen geen beoordeling rond de doelmatigheid van het aanbod behoeven te ondergaan, zich niet aan de aanmeldingstermijn van 1 mei hoeven te houden en veelal op meerdere momenten van start kunnen gaan, kan de hierboven genoemde termijn van ruim twintig maanden bij deze aanbieders iets korter zijn. Maar ook dan zal rekening moeten worden gehouden met zo'n anderhalf jaar in totaal.

Beoordeling CDHO bij lesplaatsen buiten de hogeschoolvestiging

Bekostigde hogescholen kunnen zoals aangegeven in bijlage 1 bestaande Ad's aanbieden op allerlei plaatsen in Nederland, niet zijnde een formele vestigingsplaats. De beoordeling door de CDHO is in dat geval een heel stuk zwaarder, gelet op nut en noodzaak van een dergelijke Ad. Dat proces vraagt dan geen twee maar vier maanden. Dat heeft mede te maken met het feit dat Ad-aanbieders in zo'n regio bezwaar kunnen aantekenen tegen het beoogde nieuwe aanbod.

8 MBO eerst aan zet...

De eerste fase van de aanpak die we vervolgens hier willen schetsen, is uitermate cruciaal omdat daarmee de basis voor het succes moet worden gelegd. Maar het is ook niet zo dat er een eenduidige aanpak is te geven, aangezien iedere situatie en elke regio hun eigen mores hebben als het gaat om het nemen van initiatieven en het aan elkaar koppelen van partijen.

Een aantal zaken kunnen in deze eerste fase aanleiding zijn om als mbo-instelling het initiatief te nemen om te komen tot een bepaalde Ad, om daarmee onder meer direct (hun eigen studenten) en indirect (alumni) van dienst te zijn:

- 1 Elke mbo-instelling zit binnen de regio in een samenwerkingsverband met collega-instellingen en met hogescholen, om gezamenlijk ontwikkelingen binnen de beroepskolom te bespreken en te bezien welke consequenties deze kunnen hebben op de doorstroom mbo-hbo. Aangenomen mag worden dat de Ad regelmatig op de agenda staat om te bezien welke plannen de hogescholen hebben, met aandacht voor wat de stand van zaken is qua ontwikkeling. Als een hogeschool concreet met een Ad aan de slag wil gaan, is daarbij de inbreng vanuit het mbo onontbeerlijk en is de betrokkenheid daarmee dus gewaarborgd. Het ligt voor de hand de invulling daarvan tijdens de diverse fases bij het opstellen van het dossier te concretiseren. Op die wijze kan ervan worden uitgegaan dat het onderschrijven van de aanvraag door het mbo, bijvoorbeeld door het tekenen van een ondersteuningsverklaring bij format A, inhoudt dat over alle relevante facetten is meegesproken.

Het kan ook voor komen dat een hogeschool wel signalen over een potentiële Ad opvangt maar er op dat moment zelf geen actie aan koppelt. Ook kan door een externe partij: werkveld, mbo, collega-hogescholen en private markt, worden aangegeven dat een Ad best welkom is, maar dat de hogeschool van mening is dat op die basis investeringen (nog) niet rendabel zijn of dat het CvB principieel (nog) geen Ad's (voor een bepaalde sector) wil aanbieden. In dat geval kan de mbo-instelling aangeven het stokje te willen overnemen, dit in het regionale mbo-hbo-overleg als zodanig te melden om vervolgens aan de slag te gaan.

- 2 De mogelijkheid om als mbo-instelling als 'trekkende partij' te gaan werken aan de ontwikkeling van een Ad komt in het algemeen niet zomaar uit de lucht vallen. Er zullen diverse signalen zijn die bij de mbo-organisatie het vermoeden doet rijzen dat er meer aan scholing nodig is voor degenen die mbo-4 afronden. Om een aantal van dergelijke vingerwijzingen te noemen:
 - De arbeidsmarkt vraagt duidelijk om mensen met competenties op een hoger niveau – en werft dus minder mbo'ers;
 - Werkzame alumni van de mbo-instellingen blijken een behoorlijke hoeveelheid tijd te besteden aan aanvullende scholing (trainingen, cursussen, workshops enzovoort);
 - Mbo-studenten gaan zelf steeds meer en meer doorstuderen naar het hbo;
 - Bedrijven waar mbo-studenten hun beroepspraktijkvorming volgen, geven aan dat zij eigenlijk meer moeten kunnen – en waarvan de mbo-instelling kan aangegeven dat die competenties niet in een mbo-4-opleiding passen;
 - Regionale werkgeversorganisaties ontdekken de Ad in een andere regio en benaderen mbo-instellingen hiervoor;
 - Mbo-instellingen voeren scans uit als het gaat om de toekomstige beroepen en merken dat in een bepaalde branche een verschuiving optreedt naar meer complexe functies;
 - Bedrijven trekken Ad'ers uit andere regio's aan, of zelfs uit ander landen;
 - Arbeidsmarktvoorspellingen van bijvoorbeeld het ROA wijzen op uitbreidingsmogelijkheden voor het aanbod aan Ad'ers.

Deze signalen vormen het uitgangspunt voor de eerste aanzet als mbo-instelling om de ontwikkeling van de Ad in gang te zetten. Ze kunnen daartoe in een specifiek rapport worden opgenomen, in te brengen in bijeenkomsten mbo-hbo, eventueel met andere partijen die belang hebben bij het ontwikkelen van een Ad.

- 3 Een mbo-instelling kan de Ad nadrukkelijk op de regionale agenda zetten als blijkt dat het rendement van mbo'ers in bepaalde hbo-opleidingen zonder een Ad niet zo hoog is als door de mbo-instelling wordt verwacht, mede op basis van eigen waarnemingen. Dat kan hebben geleid tot aanvullende maatregelen zoals het aanbieden van hbo-modules in het vrije deel (en straks keuzedelen gericht op het hbo) en het geven van meer gerichte voorlichting door mbo en hbo gezamenlijk.

Een verdere analyse van deze ontwikkelingen kan evenwel tot de conclusie leiden dat een groot deel van degenen die het voor gezien laten op het hbo, best in staat is een hogere kwalificatie te behalen en mogelijk gebaat kan zijn bij de invoering van een opleiding op niveau 5 van het NLQF.

Dat kan bijvoorbeeld inhouden dat deze mbo-studenten het advies wordt gegeven op zoek te gaan naar werkgevers die naast het werk scholing in de private sfeer willen aanbieden, leidend tot een geheel aan competenties op niveau 5 (en dan spreekt men veelal over mbo-plus of post-mbo). Daarbij zou overigens ook de mbo-instelling zelf in beeld kunnen zijn als aanbieder van deze scholing.

Maar dit is meteen een helder signaal dat er functies moeten zijn die ook met een Ad kunnen worden bediend. Als na verdere analyse blijkt dat de bedrijven hieraan een bijdrage willen leveren, kan de Ad derhalve een eigen instroom rechtvaardigen - namelijk degenen waarvan de mbo-instellingen van mening zijn dat de Bachelor op dat moment niet de meest voor de hand liggende optie is.

Er kan aldus op termijn beter via een gerichte studie- en beroepskeuze-begeleiding worden ingezet op drie 'uitstromen': werkveld, Ad en Bachelor. Het 'uitstroom-vervolg-rendement' van een mbo-instelling is al doende gebaat bij de invoering van een Ad.

9 Betrokkenheid hogeschool: meedoen als...

Het is - zoals eerder in dit document gemeld - belangrijk dat bekend is of het (bekostigde) hbo in de regio bereid is een Ad te ontwikkelen en aan te bieden. Als een hogeschool heeft aangegeven niet het initiatief te nemen, zijn er twee scenario's:

1 Hogeschool: Ad niet, tenzij...

Het kan voorkomen dat een hogeschool een Ad als een regulier onderdeel van het onderwijs-aanbod ziet, maar niet onder alle omstandigheden (op basis van eigen signalen en verkenningen) daarmee aan de slag gaat. Een hogeschool kan ook aangeven meer te willen blijven insteken op het aanbieden van bacheloropleidingen, maar zonder meer bereid te zijn een bijbehorende Ad te gaan verzorgen als nadrukkelijk is aangetoond dat het aanbod structureel mogelijk is. In dat geval moet er dus vanuit het mbo (en eventuele partners) 'een overtuig-traject worden doorlopen'.

Zie verder hoofdstuk 10.

2 Hogeschool: In principe geen Ad

Het komt echter ook dat een hogeschool de voorgestelde Ad niet in het productenpalet vindt passen, gezien het instellingsbeleid dat is geformuleerd. In dat geval ligt er een mogelijkheid om als mbo-instelling toch het proces voor een Ad verder in gang te zetten, maar dan in de wetenschap dat er een hogeschool als mogelijke eigenaar van de Ad van buiten de regio moet worden gevonden.

Zie verder hoofdstuk 11.

10 MBO gaat aan de slag – hogeschool in de regio wacht verder nog af

We gaan eerst van de eerstgenoemde situatie uit, met het gegeven dat het ontwikkelstokje in de regionale samenwerking in handen is gelegd van de mbo-instelling (en als er meerdere instellingen bij zijn betrokken, de instelling die als voorzitter van het consortium optreedt). Er moeten vervolgens allerlei stappen worden gezet. Hier staat een aantal daarvan, zonder dat het gaat om een vastliggend traject (zie bijlage 3 voor een schematisch overzicht) en ook niet om een wettelijk of anderszins verplichte ontwikkelroute. Het is aan de betrokken instellingen om voortdurend alert te zijn op de meest effectieve stap in de richting van een Ad.

- 1 Er dient door het CvB van de mbo-instelling een interne adviesgroep worden ingesteld, die kijkt naar alle aspecten van een aanvraag, zowel naar de zaken waarmee de partner-hoge-

- school te maken krijgt (en waarbij de mbo-instelling betrokken kan zijn) als elementen ervan waarbij de mbo-instelling nodig is en ook absoluut een rol wil spelen.
- 2 Deze adviesgroep stelt een rapport op voor de eigen mbo-instelling, met een SWOT-analyse voor de organisatie. Op basis daarvan neemt het CvB een besluit om al dan niet verder te gaan.
 - 3 Het CvB kan tevens besluiten om een expert vrij te maken dan wel iemand van buitenaf aan te trekken als projectmanager.
 - 4 Vervolgens stelt het CvB een projectgroep in. De hoofdtaak ervan is een zo compleet mogelijk programma op te stellen dat voortbouwt op mbo-4-opleidingen die studenten voor de betreffende Ad moeten gaan leveren. Het programma bevat de leeruitkomsten die naar de mening van de projectgroep een plek zouden moeten hebben in de Ad, als het aan de mbo-instelling ligt.
 - 5 Tevens verzamelt de projectgroep – waar nodig met hulp van externe experts – voldoende en relevante gegevens om een eventuele aanvraag te kunnen onderbouwen. Dat gebeurt aan de hand van het NVAO-kader dat de hogeschool wordt geacht te gebruiken als de aanvraag daadwerkelijk dient te worden opgesteld (zie www.nvao.net).
 - 6 De projectgroep biedt het CvB van de mbo-instelling een eindrapport aan, inclusief het programmavoorstel en de aanbevelingen ten aanzien van het verder gaan met het ontwikkelen van voorstellen voor een Ad.
 - 7 Het CvB van de mbo-instelling neemt op basis hiervan een besluit. Indien dit positief uitvalt, wordt het eindrapport in het regionale overleg tussen mbo en hbo ingebracht en toegelicht.

Vervolgens zijn er twee vervolgsценario's:

Vervolgsценario 1:

- a. Als het CvB van de hogeschool het idee voor het gaan ontwikkelen van een Ad overneemt, wordt een projectgroep ingesteld met vanuit het mbo en hbo experts rond het opzetten van een nieuw onderwijsstraject. Deze groep gaat met het mbo-eindrapport aan de slag zodanig dat er na enige tijd een door beide partijen gedragen rapport ligt – een uitgebreide versie van hetgeen al op tafel lag, samen met aanbevelingen.
- b. De CvB's van de mbo- en hbo-instelling(en) nemen uiteindelijk het besluit om met elkaar in zee te gaan. De gezamenlijke projectgroep kan aan de slag, waarbij de leden voor deze taak worden vrijgemaakt.

Zie verder hoofdstuk 12.

Vervolgsценario 2:

- a. Het CvB van de hogeschool kan tot de conclusie komen dat het gaan aanbieden van een Ad toch niet past in het instellingsbeleid zoals dat is geformuleerd. Dit wordt gedeeld met de betrokken mbo-instelling.
- b. De mbo-instelling kan vervolgens toch van mening zijn dat deze Ad in de regio thuishoort en besluit – na de hogeschool daarvan in kennis te hebben gesteld – een hbo-instelling elders hiervoor te benaderen.

De procedure die vervolgens kan worden gevolgd, wordt hieronder in hoofdstuk 11 geschetst.

11 MBO gaat aan de slag – gericht op samenwerking met hbo buiten de regio

Zoals eerder al is aangegeven kan op een gegeven moment de situatie zo zijn (vanaf het begin of tijdens het ontwikkelproces zo geworden) dat de mbo-instelling de vrijheid heeft om samenwerking te zoeken en verder vorm te geven met een hogeschool van buiten de regio. Daarmee wordt de regionale doelmatigheid in een landelijke context aan de orde gesteld.

Over deze situatie is enige tijd geleden in de toelichting op de nieuwe regeling voor de doelmatigheid aangegeven dat een hogeschool van buiten de regio 'in het gat mag springen', dus bij de CDHO een nadrukkelijke kans maakt om een Ad ook elders te mogen aanbieden.

Het is mogelijk dat meerdere hogescholen van buiten de regio in aanmerking komen voor deze Ad-voorziening. Het is aan de mbo-instelling om op basis van het interne eindrapport daarmee om tafel te gaan en te bezien wat de beste aanpak is.

Overigens weten de hogescholen ook onderling wel welke 'witte vlekken' er mogelijk zijn in ons land. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn als de branche waarmee wordt samenwerkt, dit aangeeft en vraagt om een uitbreiding van het aanbod – wetende dat een hogeschool elders niet zal meedoen. Een gevolg daarvan kan zijn dat een bepaalde hogeschool zelf op zoek gaat naar een mbo-instelling in de betreffende regio. Over dit scenario is veel te melden, maar die zaken vallen buiten het bestek van deze notitie.

Stappen

De situatie is dat de mbo-instelling op zoek kan gaan naar een hogeschool van buiten de regio om deze de aanvraag samen voor te bereiden. Het kan best zo zijn dat geen enkele hogeschool daartoe bereid is, maar gelet op ontwikkelingen zoals het neerzetten van 'regionale associate colleges (RAC's)' om tot een landelijk dekkend aanbod te komen, moet zo'n negatief scenario een kleine kans worden toegedicht.

Hier staat een aantal stappen die kunnen worden doorlopen. Ook hierbij geldt dat het geen standaard-blauwdruk is en zal er door de projectleider flexibel en innovatief dienen te worden gehandeld.

- 1 Er wordt door de mbo-instelling een kleine werkgroep ingesteld, geleid door een (externe) projectleider. Deze werkgroep gaat na welke randvoorwaarden gelden voor de samenwerking 'op afstand'. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de consequenties voor de mbo-instelling zelf maar ook voor de hogeschool (gelet op het gaan verzorgen van onderwijs 'op afstand' en de mogelijkheden om na de Ad verder te gaan met een studie voor de Bachelorgraad).
- 2 Op basis van de beschikbare informatie en nadere analyse benadert het CvB van de mbo-instelling een hogeschool van buiten de regio om gezamenlijk de Ad te gaan ontwikkelen.
- 3 Nadat de constructie die hiervoor nodig is, door de betrokken instellingen is besproken, kan worden overgegaan op de voorbereiding op het instellen van een gezamenlijke projectgroep. Deze partner-hogeschool kaart dit voor de goede orde af met de regionale hogeschool, om alvast aan te geven dat men graag praktische zaken wil gaan regelen als de aanvraag wordt opgesteld (melden in de aanvraag, doorstroom met de Ad naar de Bachelor in de regio zelf, enz.).
- 4 De CvB's van de betrokken instellingen stellen een projectgroep in. Deze groep kan eventueel een externe projectleider kennen, gelet op de complexiteit van de zaken die dienen te worden geregeld, zeker als gaat om de NVAO-aanvraag rond de kwaliteitsborging.

De stappen die vervolgens dienen te worden gezet, hebben te maken met het opstellen van de aanvraag. Daarvoor kent de betrokken hogeschool een eigen plan van aanpak, gebaseerd op de kaders voor de dossiers voor de CDHO en de NVAO. In bijlage 4 worden ter informatie wat zaken uit de handreiking aan branches die een Ad willen opzetten, op een rijtje gezet.

In hoofdstuk 12 wordt wel een aantal algemeen te gebruiken aanbevelingen gedaan als het gaat om deze aanpak en de specifieke invulling van de samenwerking, gelet op het delen van de verantwoordelijkheden. Die aanbevelingen kunnen van toepassing zijn op alle vormen van samenwerking, binnen en buiten de regio.

12 Samen als mbo en hbo aan de slag...

Aan het begin van dit stuk is in de inleidende samenvatting een beeld gegeven van hetgeen beide partijen te doen staat. Daarbij is ook een tijdlijn geschetst, zodat een realistische planning mogelijk is. Tevens is een aantal aanbevelingen gegeven, die hier nog even worden herhaald met een aanvulling op een paar punten. Dus aan de slag, waarbij alle partijen veel succes wordt gewenst.

- De basis voor de samenwerking is een convenant, ondertekend door de CvB's van alle partijen;

- Er is een projectgroep met vertegenwoordigers van alle partijen, daarvoor vrijgemaakt, met een passend werkbudget. Daarbij is sprake van een projectleiding van drie mensen (aanbeveling...) met de projectmanager vanuit het hbo en verder iemand vanuit het mbo en hbo. Probeer als dat mogelijk is ook alvast een groep te formeren met vertegenwoordigers vanuit het gemeenschappelijke werkveld die als contactgroep kan worden gebruikt naar bedrijven. Deze groep kan ook periodiek feedback geven op de stukken die betrekking hebben op de arbeidsmarktrelevantie;
- Er is een document aanwezig waarin de afspraken over de ruimte die de betrokkenen wille gebruiken voor de Ad, heeft vastgelegd (de spelregels, de vorm van het aanbod, wie wat kan doen, het inhuren van deskundigen van buitenaf in voorkomend geval, enz.);
- Men werkt met een stuk waarin de hoofdlijnen van het plan van aanpak, met tijdpad, met een aantal momenten waarop een tussenrapportage wordt opgeleverd, formeel goed te keuren door de betrokken besturen – gekoppeld aan een overleg met de eigen contactpersoon;
- Aanvullend hierop is er een document waarin is vastgelegd hoe met andere partijen wordt gecommuniceerd, en welke speelruimte daarbij is voor de projectmanager;
- Leg vast van beide kanten welke ontwikkelingen voor de eigen instelling en de betreffende opleiding(en) worden voorzien voor de komende twee jaar, zowel intern als extern. Probeer aan te geven in welke mate hier rekening mee moet en kan worden gehouden;
- Bespreek met elkaar hoe dient te worden omgegaan met partijen (mbo en hbo) die gedurende het ontwikkelproces willen aanhaken;
- Onderzoek welke opties er zijn om gebruik te maken van ervaringen bij andere instellingen en van bestaande Ad's, zeker als ze een raakvlak met de eigen beoogde Ad hebben;
- Tenslotte, maak een risico-analyse op voorhand met daarbij mogelijke oplossingen om andere wegen te bewandelen.

Bijlage 1

Vormen van samenwerking mbo-hbo rond de Ad

Hier wordt een overzicht gegeven van mogelijke vormen van samenwerking, gebaseerd op de wettelijke regelingen die er zijn, ook mede gelet op de doelmatigheid van het aanbod.

HBO en MBO in dezelfde vestigingsplaats

1. De hogeschool biedt de Ad aan op de eigen vestigingsplaats(en), zodat er afspraken kunnen worden gemaakt over het voorlichten van mbo-studenten over de mogelijkheid de Ad aldaar te doen.
2. Zie vorm 1, waarbij de mbo-instelling in dezelfde vestigingsplaats zit, en waarbij kan worden afgesproken dat een specifiek gebouw van de hogeschool voor de Ad's wordt gebruikt. In dit geval kunnen allerlei afspraken over samenwerking en taakverdeling worden gemaakt.
3. Zie vorm 2, waarbij voor een Ad kan worden afgesproken dat (een deel van) de Ad in een mbo-gebouw wordt verzorgd. Randvoorwaarde is de kwaliteitsbeoordeling door de NVAO als het gaat om het verzorgen van specifieke hbo-onderdelen op de formele hbo-locatie.

HBO en MBO in verschillende vestigingsplaatsen

4. De hogeschool verzorgt de Ad op de eigen locatie. De mbo-instelling bevindt zich buiten die gemeente. Op basis van de regels voor de doelmatigheid van het hbo-aanbod kan maximaal een derde van de Ad (40 punten in het algemeen) elders worden gegeven. Omdat de stage en de afstudeeropdracht tot die 40 worden gerekend, is evenwel het aantal studiepunten dat op die mbo-locatie kan worden aangeboden zeer beperkt.
5. Zie vorm 4. Er wordt nu gekozen voor format B voor het verzorgen van de Ad. Dat houdt in dat het eerste deel van het programma (niet zijnde de afstudeerfase, hetgeen in de praktijk neerkomt op het eerste leerjaar) op de mbo-locatie mag worden aangeboden.

HBO biedt de Ad op een plek buiten de vestigingsplaats aan

6. De hogeschool biedt de Ad aan op de eigen locatie en vraagt via de CDHO toestemming om (daarnaast) deze Ad volledig aan te bieden op een locatie buiten de eigen vestigingsplaats. Dat kan een mbo-locatie zijn.
7. Zie vorm 6, maar het verzoek aan de CDHO is om de propedeutische fase (eerste leerjaar) aan te bieden op een andere plaats. Dat kan een mbo-locatie zijn.
8. Zie vorm 6, met een specifieke situatie, waarbij de doelmatigheid van het aanbod in de regio van die mbo-locatie aantoonbaar is maar een hogeschool aldaar – die de Ad in principe zou kunnen verzorgen – geen gebruik daarvan maakt, ook als de bijbehorende Bachelor er wel wordt gegeven. Er kan toestemming worden gegeven aan een hogeschool van buiten de regio om aldaar de Ad vervolgens aan te bieden en in dit geval is een mbo-locatie een aangewezen plek.

Een specifiek punt is dan wel de studie na de Ad om de Bachelor te behalen. Daarover kunnen dan wel weer afspraken met die regionale hogeschool worden gemaakt, over het accepteren van afgestudeerde Ad'ers en deze een passend resterend programma aan te bieden.

Bijlage 2

Naast het format waarbij de hogeschool voor de gehele aanvraag het voortouw neemt (format A), is er het formele format waarbij het mbo op basis van een wettelijk voorgeschreven overeenkomst. Voor dit format B staan hieronder de kaders.

Format B

Er kan door de betrokken mbo- en hbo-instellingen worden besloten om een Ad te gaan ontwikkelen op basis van format B. Dat is een welbewuste keuze die formeel moet worden bekrachtigd door het vaststellen van een samenwerkingsovereenkomst. Deze overeenkomst maakt deel uit van de aanvraag, zodat de NVAO bij de beoordeling op basis daarvan nadere informatie kan inwinnen. Ook kan een panelbezoek door de NVAO worden ingepland (zie; www.nvao.net).

Kader NVAO

In het kader van de NVAO wordt voor het gebruik van format B het volgende aangegeven:

Samenwerking met een Bve-instelling (optioneel)

Standaard 17: De hogeschool toont aan dat het onderwijs van het Ad-programma, zoals in samenwerking met de aan de Bve-instelling aangeboden, aan te stellen eisen voldoet ten aanzien van in te zetten personeel, voorzieningen, interne kwaliteitszorg en condities voor continuïteit.

Toelichting: Als de hogeschool het Ad-programma in vergaande samenwerking met een Bve-instelling aanbiedt, zoals in de inleiding omschreven, dient de aanvragende hogeschool via een samenwerkingsovereenkomst aan te tonen dat de hogeschool en de Bve-instelling beide voor hun aandeel voldoen aan te stellen eisen ten aanzien van in te zetten personeel, voorzieningen, interne kwaliteitszorg en condities voor continuïteit inzake het Ad-programma (zie AMvB 6.7.12, Stb 2012, 355, tijdelijk besluit gedeeltelijk verzorgen Ad-programma op locatie Bve-instelling).

Hierbij gelden de eisen zoals geformuleerd in de standaarden 8 tot en met 15 van dit uitgebreide beoordelingskader bestaande Ad-programma.

In de overeenkomst zijn de gevolgen van een eventuele ontbinding geregeld.

Besluit overheid rond format B

Hierbij wordt dus verwezen naar een tijdelijk besluit hierover, maar het 'tijdelijk' mag dus nu worden weggelaten – en kan gebruik worden gemaakt van de zaken die nu 'vaststaand' zijn voor een dergelijke aanvraag. De relevante passages uit het besluit worden hierover vermeld, met een korte toelichting waar nodig.

Artikel 3. Voorwaarden voor goedkeuring en afwijking van de WHW

1. Bij het verzoek om goedkeuring legt het instellingsbestuur het ontwerp over van een samenwerkingsovereenkomst met het bevoegd gezag van de bve-instelling die voldoet aan de eisen, gesteld in artikel 4.

Er dient dus een overeenkomst te worden opgesteld dat door de hogeschool samen met het aanvraagdossier wordt ingeleverd. Van beide kanten is dit stuk getekend door het CvB).

2. Ten minste de helft van het Ad-programma waaronder in ieder geval de afstudeerfase en het afsluitend examen wordt verzorgd door de onder het instellingsbestuur ressorterende hogeschool onderscheidenlijk rechtspersoon voor hoger onderwijs.

Omgekeerd staat hier, praktisch geredeneerd, dat maximaal het eerste jaar – de propedeuse – kan worden aangeboden op de mbo-locatie. De overheid geeft met dit lid aan dat een Ad-student in ieder geval in het tweede jaar een aantal belangrijke hbo-onderdelen door de hogeschool krijgt verzorgd. Formeel staat hier niet dat dit dan ook op de hogeschoollocatie gebeurt... maar dat is

verder in alle toelichtingen e.d. wel de bedoeling (dus dat Ad-studenten zich ook mengen met andere studenten, op de hbo-locatie).

3. (n.v.t.)
4. (n.v.t.)
5. Voor zover het gaat om samenwerking tussen een bekostigde hogeschool en een bekostigde bve-instelling kan het instellingsbestuur in verband met de gedeeltelijke uitvoering van het Ad-programma een deel van de rijksbijdrage, bedoeld in artikel 1.9 van de WHW, overdragen aan de bve-instelling.

Er mag alleen maar door een bekostigde hogeschool worden samengewerkt met een bekostigde mbo-instelling, aangezien er uiteraard voor de inzet vanuit het mbo moet worden betaald

6. Voor de toepassing van artikel 10.17, eerste lid, van de WHW wordt het Ad-programma beschouwd als een organisatorische eenheid waaraan een deelraad als bedoeld in artikel 10.25 van de WHW is verbonden. Voor de toepassing van artikel 10.17, derde en vijfde lid, van de WHW wordt het personeel van de bve-instelling dat het Ad-programma gedeeltelijk verzorgt, beschouwd als personeel van de hogeschool.

Dit is bij format B een belangrijk punt van de samenwerking namelijk dat degenen die gaan lesgeven binnen de Ad formeel worden beschouwd als zijnde personeelsleden van de hogeschool. Dat moet wel omdat anders de hogeschool niet garant kan staan voor de formele borging van de kwaliteit (aanvraag, latere vervolgbeoordeling, controle NVAO en Inspectie). Er wordt dus elk jaar of semester door de hogeschool met de mbo-instelling vastgelegd welke groep docenten wordt ingezet binnen de Ad. Deze groep wordt toegevoegd aan de hbo-docenten en samen vormen ze het Ad-team.

De mbo-docenten blijven formeel in dienst van de mbo-instelling. De hogeschool betaalt de mbo-instelling voor hun inzet, op basis van een contract voor de groep als geheel. Dat betekent ook dat als gedurende het studiejaar iemand uit de mbo-groep niet kan worden ingezet om een bepaalde reden, het aan de mbo-instelling is een andere docent te leveren voor het Ad-team.

Dit is anders dan bij format A waarbij de hogeschool alles zelf doet. De hogeschool kan best docenten van een mbo-instelling vragen om binnen de Ad les te geven, maar dan gaat het om een individuele overeenkomst (contract). De betrokken docent kan het naast de mbo-baan doen (geld zelf houden) of binnen deze baan (en wordt dan als het ware gedetacheerd, en het geld gaat via de docent naar de mbo-instelling). In deze gevallen kan de docent ook uitvallen, maar zal de hogeschool zelf op zoek dienen te gaan naar een vervanger – en kan formeel gezien de mbo-instelling hierop niet worden aangesproken.

7. In afwijking van artikel 7.13 van de WHW stelt het instellingsbestuur de onderwijs- en examenregeling voor het Ad-programma vast in overeenstemming met het bevoegd gezag van de bve-instelling.

Dit is een bewijs van de samenwerking tussen hbo en mbo. Er is overeenstemming nodig, al is de hogeschool uiteindelijk wel verantwoordelijk. Lukt het niet om dit voor elkaar te krijgen, dan gaat het niet door.

8. Onverminderd artikel 7.34 van de WHW en in afwijking van artikel 8.1.1, eerste lid, van de WEB heeft de student die binnen het kader van dit Besluit een Ad-programma volgt, recht op toegang tot alle relevante onderwijsvoorzieningen van de bve-instelling gedurende de tijd dat de student aan het programma deelneemt. Indien een rechtspersoon voor hoger onderwijs, als bedoeld in artikel 1.2, onder b, van de WHW samenwerkt met een instelling voor beroeps-onderwijs als bedoeld in artikel 1.4.1 van de WEB wordt in de samenwerkingsovereenkomst een regeling opgenomen die een overeenkomstig recht op toegang garandeert.
9. Het bevoegd gezag van de bve-instelling verleent het accreditatie-orgaan, bedoeld in artikel 5a.2 van de WHW en de onafhankelijke deskundigen, bedoeld in artikel 1.18, eerste lid, van

de WHW toegang tot de bve-instelling voor zover dat noodzakelijk is voor de beoordeling van het gedeelte van het Ad-programma dat door die instelling wordt verzorgd.

Dit moet formeel worden vastgelegd, want de NVAO gaat niet over het mbo. In voorkomend geval kan een panel langskomen bij de bve-locatie om aldaar de stand van zaken op te nemen, gelet op de aanvraag en latere beoordelingen.

10. Het instellingsbestuur en het bevoegd gezag van de bve-instelling werken mee aan door of namens Onze Minister ingestelde onderzoeken die erop zijn gericht Onze Minister inlichtingen te verschaffen ten behoeve van de ontwikkeling van zijn beleid.

Als de overheid een en ander wil monitoren, dan is dit handig.

Artikel 4. Eisen aan de samenwerkingsovereenkomst

In de samenwerkingsovereenkomst wordt tenminste opgenomen:

1. afspraken omtrent de overdracht van een deel van rijksbijdrage, bedoeld in artikel 1.9 van de WHW, voor zover het gaat om samenwerking tussen een bekostigde hogeschool en een bekostigde bve-instelling;

Het is aan de betrokken instellingen om afspraken te maken over de hoogte van bedragen, dus over de vergoedingen voor het gebruik van docenten en andere functionarissen alsmede voor allerlei voorzieningen op de bve-locatie. Hiervoor bestaan verder geen wettelijke richtlijnen. Mogelijk dat op termijn daarover nadere afspraken kunnen worden vastgelegd.

2. afspraken omtrent de wijze waarop de verrekening van kosten geschiedt, voor zover het gaat om samenwerking tussen een rechtspersoon voor hoger onderwijs en een instelling voor beroepsonderwijs als bedoeld in artikel 1.4.1 van de WEB;

Dit is een verdere uitwerking van 1. namelijk de wijze waarop dit gebeurt (maandelijks, jaarlijks, bijvoorbeeld na verrekening van kosten over en weer).

3. afspraken omtrent de wijze waarop de vertegenwoordiging van het personeel van de bve-instelling in de examencommissie van het Ad-programma wordt geregeld;

Uiteraard zitten er ook vertegenwoordigers vanuit de mbo-instelling in de examencommissie. Dat kan alleen zijn voor de propedeuse, maar het ligt voor de hand om deze personen ook verder bij de Ad te betrekken (om de continuïteit te waarborgen, van jaar 1 naar jaar 2).

4. afspraken over de wijze waarop het personeel dat het onderwijs verzorgt en de wijze waarop het personeel van de bve-instelling dat onderwijs verzorgt binnen het Ad-programma door of namens het instellingsbestuur wordt aangestuurd.

Wie en hoe, en dan de aansturing van de mbo-docenten in het Ad-team. Het gaat hier om de wijze waarop het CvB van de hogeschool dit wil laten gebeuren, in overleg met het CvB van de mbo-instelling.

Er dient goed in de gaten te worden houden bij dit alles dat de hogeschool ondanks deze zaken binnen de samenwerkingsovereenkomst eindverantwoordelijk is voor de Ad.

Daarnaast moet het mbo zich realiseren dat indien een Ad bij een vervolfbeoordeling vanuit de NVAO van onvoldoende kwaliteit wordt verklaard, daar de gehele hbo-opleiding last van heeft. In het vergaande scenario kan de totale licentie verloren gaan.

De hogeschool is er dus veel aan gelegen alles goed vast te leggen, met wederzijds vertrouwen in wat er zoal met de Ad in gang wordt gezet en vervolgens in de lucht wordt gehouden in de jaren daarna.

Bijlage 3

TIJDPAD ONTWIKKELING ASSOCIATE DEGREE – MBO NEEMT HET VOORTOUW

In onderstaand schema staat vermeld welke stappen in ieder geval nodig zijn voor het ontwikkelen van een nieuwe Associate degree, met een bijbehorend tijdsplan. Het proces kan sneller en anders verlopen, bijvoorbeeld als de desbetreffende Ad reeds elders in ons land wordt aangeboden of als er in het nabije verleden al enige onderzoeken zijn gedaan. Het proces kan ook wat langer duren, zeker als het onderbouwen van de arbeidsmarktrelevantie een lastig punt is en er meerdere partijen bij zijn betrokken.

Voor de mbo-instelling die het voortouw wil nemen, is het in ieder geval een richtlijn die bij de ontwikkeling kan worden gebruikt. In de loop van de komende maanden zal een uitgebreidere versie verschijnen, op basis van ervaringen die nu worden opgedaan.

In het schema wordt ervan uitgegaan dat de Ad formeel wordt toegekend vóór 1 mei, voorafgaande aan de start van het nieuwe studiejaar. Het is evenwel mogelijk dat de hogeschool bij een latere beslissing alsnog kan besluiten Ad-studenten zonder verdere voorwaarden toe te laten. Voor deeltijd is dat vrijwel altijd het geval. Het kan lastig zijn voor voltijdse en duale studenten, gelet op de formele regelingen. Als er sprake is van een 'verlate' toelatingsmogelijkheid is er nog enige speling in het schema aan te brengen.

Fase	Onderwerp	Maanden te gaan tot de start van Ad	Opmerking
1	Overleg mbo-hbo in een regio	Meer dan 22	Continue proces: In het periodieke overleg worden de ontwikkelingen rond de Ad besproken, gelet op de regionale mogelijkheden
2	Besluit over het ontwikkelen van de Ad, op initiatief van de mbo-instelling en die eerst een en ander gaan uitzoeken	Meer dan 22	In het regionale overleg wordt door de hogeschool aangegeven dat deze in eerste instantie niet met deze Ad aan de slag gaat
3	Binnen de mbo-instelling wordt onderzocht of er interesse is om partner te zijn bij de ontwikkeling van een nieuwe Ad: format A of B, eigen inbreng en andere zaken die van belang kunnen zijn voor de instelling zelf	Meer dan 22	Er wordt hierbij tevens onderzoek gedaan naar de basis voor de samenwerking, gelet op wettelijke regelingen, de mogelijkheden die er zijn rond doelmatigheid, de financiering e.d. Stel daarvoor een interne werkgroep samen
4	In het regionale overleg mbo-hbo wordt in gezamenlijkheid vastgesteld of de regionale hogeschool de Ad gaat aanbieden dan wel een hogeschool van buiten de regio	22	Op basis van de positieve uitkomst van het overleg wordt het koppel mbo-instelling/hogeschool vastgesteld.
5	Opstarten van het proces door mbo en hbo samen, op basis van een convenant	22 - 20	De instellingen stellen samen een projectgroep in en zorgen voor uitgangspunten/bouwstenen voor een plan van aanpak.
6	Opstellen aanvraagdossiers voor de CDHO en NVAO aan de hand van formats met toelichtingen, door hbo en mbo gezamenlijk, met inzet van de projectgroep	20 - 13	Hierbij behoren alle onderzoeken die nodig zijn voor het dossier: arbeidsmarktrelevante, doelmatigheid, format verzorging, overeenkomst en dergelijke. Mbo en hbo zullen dan ook taken verdelen om informatie boven tafel te krijgen
7	Indienen aanvraagdossiers bij CDHO en vervolgens NVAO door de hogeschool.	13 - 12	De hogeschool dient de aanvraag in. De mbo-instelling levert daarvoor de benodigde stukken aan. Onderling worden afspraken gemaakt wie welke stukken aanlevert.
8	Beoordeling doelmatigheid (CDHO/OCW) en kwaliteit (NVAO).	12 - 4	Geen inzet nodig, in afwachting. Er kan, afhankelijk van het format, door de NVAO een bezoek worden gebracht aan de mbo-instelling.
9	Na positieve uitkomst CDHO/OCW en NVAO: Go of no-go besluit door de instellingen, samen te nemen.	2	Op basis van het aantal inschrijvingen en andere zaken wordt in goed overleg besloten om wel/niet te starten met de Ad - en wat verder te doen door de hogeschool.
10	Start van de Ad.	0	Vanaf dit moment trekken mbo en hbo samen op bij het verzorgen van de Ad

Bijlage 4

Hier wordt een deel gegeven uit de handreiking die is opgesteld voor branches die het initiatief willen nemen voor de ontwikkeling van een Ad-programma. Het betreft de stappen (fases) die een overlap hebben met wat in de samenwerking mbo-hbo kan plaatsvinden in de aanloop naar de aanvraag van een Ad.

Uit: Stappenplan voor branches...

Fase 5: Plan van aanpak

Deze fase betreft het instellen van een werkgroep en het opstellen van een plan van aanpak.

Werkgroep

Na fase 4 is het tijd voor het instellen van een landelijke werkgroep, met mandaat van alle bestuurlijk betrokkenen voor de komende 20 maanden. Een samenstelling ervan kan zijn:

- Voorzitter (onafhankelijk eventueel)
- Leden namens de branche
- Leden namens de opleidingen van de hogescholen
- Mogelijk externe adviseur (begeleiden, opstellen van aanvragen, leiden van onderzoeken).

Het betreft een groep die in formele zin namens de branche en de hogescholen wordt ingesteld om met de aanvraag aan de slag te gaan. Daar wordt de opdracht belegd. Deze groep kan met de NVAO, de CDHO en andere partijen contact leggen. Overigens is het natuurlijk altijd de hogeschool die formeel de aanvraag moet doen. Maar er moet zeker voortdurend vanuit de branche sprake zijn van een inhoudelijke inbreng.

De werkgroep gaat in principe aan de slag met gesloten beurzen, voor overleggen, bijeenkomsten etc. Als een externe adviseur wordt aangetrokken, worden over de betaling daarvan sluitende afspraken gemaakt.

Een optie is om daarnaast een klankbordgroep in te stellen met een aantal mensen die kunnen meedenken bij bepaalde zaken en ontwikkelingen. Daarbij kan worden gedacht aan materie-deskundigen uit de volgende hoeken:

- beroepenveldcommissies van hogescholen
- regionale branche-overleggen (waar de bekostigde hogescholen gevestigd zijn).

Plan van aanpak

De werkgroep gaat vervolgens aan de slag met het opstellen van een plan van aanpak. Leidend daarbij zijn onder meer de kaders die CDHO en NVAO hanteren voor de aanvraag van een Ad.

Handboeken

Vanaf midden 2015 zijn 'handboeken' beschikbaar voor de aanvraag van een Ad, opgesteld binnen het Landelijk Netwerk Ad. Deze kunnen uiteraard worden gebruikt.

Tijdpad: iets minder dan 20 maanden voor start Ad

Fase 6: Opstellen van een aanvraagdossier (doelmatigheid en accreditatie)

Op basis van het plan van aanpak wordt gewerkt aan het dossier voor de aanvraag. Daarvoor zal in het algemeen een kleine schrijfgroep uit het midden van de werkgroep worden ingezet, eventueel met ondersteuning van een externe expert.

Er dient in deze fase rekening te worden gehouden met inzet van beide kanten: het werkveld en het onderwijs. Er zullen regelmatig bijeenkomsten moeten zijn waarbij de stand van zaken wordt besproken. Dat geldt niet alleen voor de werkgroep en de eventuele klankbordgroep, maar ook voor andere partijen om 'bewijsvoering' te verzamelen voor de arbeidsmarktrelevantie van de Ad.

Opmerking:

Als meerdere hogescholen bij de aanvragen zijn betrokken, dienen zij een eigen aanvraag in te dienen. CDHO en NVAO kunnen verschillende oordelen vellen over de aanvraagdossiers.

Tijdpad: van 20 tot 12 maanden voor start Ad

Fase 7: Opstellen van regelingen rond samenwerking bij uitvoering

Naast alle formele zaken die in de aanvraag dienen te worden geregeld, is het van belang om in deze fase als vertegenwoordigers van het werkveld en onderwijs afspraken te maken over de samenwerking die nodig is bij het daadwerkelijk aanbieden van de desbetreffende Ad.

- Bij voltijdse Ad's gaat het om zaken als stages, praktijkplaatsen, afstudeeropdrachten etc.
- Bij deeltijdse Ad's kan een relevante werkkring nodig zijn voor onderdelen ervan, in combinatie met werkplekbegeleiders, studiebegeleiders en contactpersonen voor de opleiding.
- In het geval van een duale Ad gaat het om een combinatie van werken en leren op basis van een tripartite overeenkomst tussen hogeschool, student-werknemer en werkgever, met sluitende afspraken over de wijze waarop de student-werknemer de studie kan doorlopen.

Rechten en plichten over en weer

Voor een deeltijdse en/of duale Ad waarbij wordt uitgegaan van werkplekleren, dus een vorm van het combineren van werken en leren, is het noodzakelijk de rechten en plichten over en weer vast te leggen in convenanten en daaraan gekoppelde arrangementen – vertaald in een 'onderwijs- en examenregeling' voor de opleiding. Er wordt ten sterkste aangeraden als branche deze stukken te beoordelen en goed te keuren, met een stevige rol daarbij voor de beroepenveldcommissie van de desbetreffende hbo-opleiding.

Instroomregelingen

Een belangrijk element van een Ad voor werkenden is het vaststellen van de mogelijkheden die er zijn op basis van de wet- en regelgeving voor formele en erkende opleidingen, om werkenden in aanmerking te laten komen voor dit scholingstraject – denkend aan formele toelatingseisen.

Het kan ook gaan om zij-instroom op basis van vrijstellingen, hetgeen een verantwoordelijkheid is van de examencommissie van de opleiding en vaak een zware procedure met zich meebrengt vanwege de kwaliteitseisen.

Ondersteuning vanuit werkgever

Van de kant van de branche moet helder zijn welke ondersteuningsmogelijkheden er zijn om werkenden de studie te laten volgen (financieel, studietijd, materiaal en dergelijke)

Werving

Ook kunnen afspraken tussen branche en instellingen worden gemaakt over de kanalen waarlangs de werving van studenten zal plaatsvinden, en welke middelen daarvoor zijn in te zetten.

Tijdpad: van 16 tot 12 maanden voor start Ad

Fase 8: Indienen aanvraagdossier

Het dossier dient door de hogeschool te worden ingediend, zowel bij de CDHO als de NVAO, met een aanbiedingsbrief van het CvB van de hogeschool. Er is verder geen verklaring nodig van de desbetreffende branche, los van hetgeen in het dossier is opgenomen.

Uiteraard ontvangt de branche een exemplaar van het dossier (digitaal en op papier).

Opmerking 1:

In het geval van een private hogeschool hoeft er geen beoordeling door de CDHO plaats te vinden. Het is echter van groot belang dat wanneer de branche tegelijkertijd in zee is gegaan met

een of meer hogescholen (zowel uit de bekostigde als de private sector) in de dossiers van elke instelling zeer scherp aan is gegeven hoe daarmee wordt omgegaan, en hoe dus de markt voor deze Ad zal worden verdeeld.

Opmerking 2:

Indien de CDHO zich niet hoeft te buigen over de doelmatigheid van de aanvraag, is in theorie een kortere doorlooptijd van het beoordelingsproces mogelijk, zo'n twee maanden minder. Ook is het zo dat een private aanbieder sneller na een goedkeuring door de overheid met het aanbieden van de Ad de slag kan gaan. In het geval de branche met meerdere soorten hogescholen de Ad ontwikkelt, zullen over de concrete invoering goede afspraken moeten worden gemaakt.

Tijdpad: van 13 tot 12 maanden voor start Ad

Fase 9: Beoordeling CDHO en NVAO

De CDHO gaat het eerst aan de slag met de aanvraag (twee maanden) om te zien of het doelmatig is om tot het aanbieden van een (bekostigde) Ad over te gaan. Is het advies van de CDHO positief, dan is het de beurt aan de NVAO.

Het is mogelijk dat de NVAO om aanvullende gegevens vraagt, als daarmee een bepaalde onderbouwing mogelijk is – zonder dat dit veel extra tijd en onderzoek vraagt. Daarom is het van belang dat de werkgroep ook in deze fase beschikbaar is.

Ook lijkt het de aanpak van de NVAO erop gericht te zijn om gedurende het beoordelingsproces de hogeschool te vragen voor een overleg, om nader inzicht te krijgen in achterliggende redenen. Het ligt voor de hand dat daarbij het werkveld aanwezig is om de eigen motieven toe lichten.

Tijdpad: 12 tot 4 maanden voor start Ad

Fase 10: Werving van studenten, finale fase

Als duidelijk is wat de NVAO heeft besloten en met de Ad mag worden gestart, kan tot een daadwerkelijke werving van studenten worden overgegaan. De branche speelt daarbij een coördinerende rol als het gaat om het (weer) benaderen van bedrijven door de hogeschool, en eventueel bij het maken van arrangementen waarbinnen de werkenden aan de slag kunnen met de studie.

Opmerking 1:

Het kan best zijn dat in goed overleg wordt besloten al eerder te beginnen met werven, wetende dat dit veel tijd vergt – in de hoop dat het besluit van de NVAO positief is. Dit is een voorzichtige poging tot het bezien van de mogelijkheden om studenten te werven.

Opmerking 2:

In de fase van het opstellen van het aanvraagdossier is uiteraard gekeken naar de behoefte aan mensen met het Ad-niveau, direct vanuit de hogeschool instromend dan wel binnen het werkveld om op te scholen. Die inventarisatie is de basis voor de daadwerkelijke werving. Maar, gelet op alle dynamiek in onze economie, de veranderende behoefte aan scholing en aangepaste regelingen voor werkenden, is de actuele situatie leidend.

Tijdpad: 6 - 3 maanden voor start Ad

Fase 11: Go of no-go

Gelet op het feit dat een hogeschool voldoende tijd dient te hebben voor het opstarten van de Ad is het cruciaal om een formeel moment vast te leggen waarbij van beide kanten een inschatting

wordt gemaakt van het aantal personen dat daadwerkelijk gaat studeren aan de hand van het aantal aanmeldingen. Daarbij speelt onder andere de inbedding van het Ad-programma in de hbo-opleiding een rol (schaalvoordeel bij het aanbieden van modules). Maar zeker bij de eerste keer zal de hogeschool – op basis van de eigen bedrijfsvoering - over voldoende instroom dienen te beschikken om alles op termijn 'rendabel' te laten zijn.

Tijdpad: 3 maanden voor start Ad

Fase 12: Start Ad

Als alles geregeld is, de stukken naar ieders tevredenheid zijn opgesteld, de studenten zijn ingeschreven en alle organisatorische zaken op de rails zijn gezet, is het gewoon een kwestie van starten. En vergeet als branche niet aan deze gebeurtenis aandacht te besteden met alle communicatiemiddelen die er zijn...

Tijdpad: 0 maanden voor start Ad

Bijlage 5

PRAKTISCHE INFORMATIE

Hier wordt een aantal gegevens verstrekt met betrekking tot de organisaties die in het stuk worden genoemd, alsmede een aantal relevante websites.

Organisaties

De volgende organisaties zijn betrokken bij de aanvraag van een Ad-programma.

Doelmatigheid

Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO)

- Adres: Parklaan 24, 2514 JK, Den Haag
- Telefoonnummer: 070 - 8505300
- E-mail: info@cdho.nl
- Website: www.cdho.nl
- Formulieren: Op deze website, in de rechterkolom

Accreditatie

Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO)

- Adres: Parklaan 28. 2514 JK, Den Haag
- Telefoonnummer: 070 - 3122300
- E-mail: Ad@nvao.net
- Website: www.nvao.net
- Kaders aanvraag: Op deze website, bij www.nvao.net/beoordelingskaders .

Websites

Op onderstaande websites is informatie over de Ad en de genoemde processen te vinden.

- www.deassociatedegree.nl - Algemene website over de Associate degree
- www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/hoger-onderwijs/vraag-en-antwoord/wat-zijn-de-bachelor-master-en-associate-degree-in-het-hoger-onderwijs.html - OCW-website over het hbo, en de Ad
- www.leidoacademy.nl - Leido is o.a. betrokken bij de uitrol van de Ad
- www.nlqf.nl - Informatie over het onderwijsraamwerk in ons land
- www.studiekeuze123.nl - Algemene website over het hbo (Ad en Bachelor) en wo, hier is het overzicht van alle Ad's in Nederland te vinden
- www.startstuderen.nl - Hier is ook de Ad terug te vinden.

Adviezen

Het is mogelijk om nadere informatie over de Ad te verkrijgen dan wel advies te vragen over mogelijke ondersteuning bij het aanvragen van een Ad. Hierbij een tweetal mogelijkheden:

- Via het Landelijk Platform Ad, een e-mail naar: info@deassociatedegree.nl t.a.v. Karina Visscher
- Via de Leido Academy, een e-mail naar: info@leido.nl t.a.v. Hans Daale.